

Drift och underhåll

Tema 4 Trafiksäkerhetslyftet

Drift och underhåll

Drift och underhåll är ett insatsområde med stor potential att minska antalet allvarligt skadade gående och cyklister i singelolyckor. Mer än 90 % av de fotgängare som skadas allvarligt i trafiken har skadats i en fallolycka. Äldre personer är särskilt utsatta för fallolyckor, men personer i alla åldersgrupper är utsatta, inte minst vintertid. Cirka 80 % av alla allvarligt skadade cyklister skadas i singelolyckor. Dessa olyckor beror till stor del på brister i drift och underhåll.

Fallolyckor orsakar stora kostnader för den enskilda och för samhället. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har uppskattat samhällets kostnader till 22 miljarder per år. Insatserna för att förebygga fallolyckor är betydligt lägre, cirka 3,3 miljarder kronor per år.

Drift och underhåll omfattar bland annat **vinterväghållning**, det vill säga snöröjning, halkbekämpning och upptagning av grus/flis, och **barmarksväghållning** i form av upptagning av grus/flis på våren, sopning under barmarkperioden och åtgärder av inträngande växlighet. Därutöver handlar det om **beläggningsåtgärder** för att uppnå jämna ytskikt.

Oavsett om drift och underhåll utförs i egen eller upphandlad regi, har kommunen stora påverkansmöjligheter på kvaliteten. Kommunen kan ställa krav på insatstider och kvalitetsstandard. I slutändan handlar dock kvaliteten på drift och underhåll om att ha tillräckligt med resurser för insatserna. I många kommuner finns dessutom ofta en underhållsskuld.

I många kommuner ligger ansvaret för gångbanor på privata fastighetsägare, vilket försvårar möjligheten att hålla en hög och jämn standard längs gångstråken. Det finns dock exempel på kommuner som tagit över detta ansvar i delar av staden.

Aktiviteter inom detta tema

Fylla i frågeformulär

För att få en bild av läget i kommunen vad gäller drift och underhåll kan frågeformuläret för temaområde 4 fyllas i. Formuläret finns i **formulär för självbedömning** (en Excelfil) som samlar formulär för samtliga temaområden och som ger stöd för en summering av resultaten. Fyll gärna i formuläret tillsammans med andra, se den dialogbaserade genomförandeprocessen för Trafiksäkerhetslyftet i handledningen.

Fördjupad kartläggning

En fördjupad kartläggning för drift och underhåll innebär att ta del av de styrande och stödjande dokument (inklusive krav och riktlinjer) som finns för vinterväghållning, barmarksväghållning och arbete med beläggning och ytjämnhet för gång- och cykelvägar. Nedan ges förslag på vad som bör undersökas i den fördjupade kartläggningen.

Vinterväghållning

På vilket sätt bedrivs vinterväghållningen i kommunen? Egen regi eller upphandlat? Vilken förvaltning/enhet är ansvarig?

Vilka krav ställs på vinterväghållningen av gång- och cykelvägar och ytor där gående och cyklister vistas? (snöröjning, halkbekämpning)

Finns det någon dokumentation om uppföljning av krav att ta del av? (leverantörsrapporter, kommunens uppföljning, stickprovskontroller etc.)

Barmarksväghållning

På vilket sätt bedrivs barmarksväghållningen i kommunen? Egen regi eller upphandlat? Vilken förvaltning/enhet är ansvarig?

Vilka krav ställs på barmarksväghållningen av gång- och cykelvägar och ytor där gående och cyklister vistas? (upptagning av grus/flis efter vintern, sopning/städning under barmarkperioden, lövsopning)

Finns det någon dokumentation om uppföljning av krav att ta del av? (leverantörsrapporter, kommunens uppföljning, stickprovskontroller etc.)

Beläggning och ytjämnhet

På vilket sätt genomförs beläggningsåtgärder på gång- och cykelvägar i kommunen? Egen regi eller upphandlat? Vilken förvaltning/enhet är ansvarig?

Vilka krav och riktlinjer finns för beläggning och ytjämnhet?

Finns det någon dokumentation om uppföljning att ta del av?

Temamöten med ansvariga förvaltningar/enheter

Nedan ges förslag på frågeställningar att diskutera i samtal med de förvaltningar/enheter som är ansvariga för vinterväghållning, barmarksväghållning respektive beläggningsarbete för gång- och cykelvägar. Temamöte kan ordnas med dessa tre områden samlat eller var för sig.

Vinterväghållning

Vad fungerar bra med vinterväghållningen i dagsläget vad gäller möjligheten att upprätthålla framkomliga och trafiksäkra gång- och cykelvägar? Vad fungerar mindre bra?

Hur väl fungerar de krav som ställs på vinterväghållningen av gång- och cykelvägar och ytor där gående och cyklister vistas? Hur följs kraven upp? Vilka är erfarenheterna?

På vilket sätt kan vinterväghållningen förbättras för att öka trafiksäkerheten för (a) gående respektive (b) cyklister? Krävs förändring i...

- › kravställandet eller uppföljningen?
- › ansvaret för vinterväghållningen?
- › resurstilldelningen?
- › metoderna?
- › kunskapen hos utförarna?

Barmarksväghållning

Vad fungerar bra med barmarksväghållningen i dagsläget vad gäller möjligheten att upprätthålla framkomliga och trafiksäkra gång- och cykelvägar? Vad fungerar mindre bra?

Hur väl fungerar de krav som ställs på barmarksväghållningen av gång- och cykelvägar och ytor där gående och cyklister vistas? Hur följs kraven upp? Vilka är erfarenheterna?

På vilket sätt kan barmarksväghållningen förbättras för att öka trafiksäkerheten för (a) gående respektive (b) cyklister?

Beläggning och ytjämnhet

Vad fungerar bra med arbetet med beläggning och ytjämnhet i dagsläget vad gäller möjligheten att upprätthålla framkomliga och trafiksäkra gång- och cykelvägar? Vad fungerar mindre bra?

Hur väl fungerar de krav och riktlinjer som finns för beläggning och ytjämnhet för gång- och cykelvägar och ytor där gående och cyklister vistas? Hur görs uppföljning? Vilka är erfarenheterna?

På vilket sätt kan arbetet med beläggning och ytjämnhet förbättras för att öka trafiksäkerheten för (a) gående respektive (b) cyklister?

Läsa vidare

GCM-handboken, kapitel 6

SKR (2022). Mobilitet för gående, cyklister och mopedister: En handbok med fokus på planering, utformning underhåll och uppföljning. I kapitel 6 finns stöd för anläggning, underhåll och drift.

<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/mobilitet-forgaendecyklisterochmopedister.66199.html>

Ytterligare stöd insatser inom drift och underhåll

Gruhs, P., Johansson, C., Niska, A., Grönvall, O., & Caesar, K. (2011). Drift- och underhållsproblem vid trafiksäkerhets- och tillgänglighetsutformning. Trafikverket Publikation 2011:053.

Johansson, C., Niska, A., & Caesar, K. (2013). Drift och underhåll av tillgänglighetsåtgärder i tätort. För ökad tillgänglighet och bibehållen säkerhet året om. VTI rapport 776.

Niska, A., & Blomqvist, G. (2019). Sopsaltning i teori och praktik: erfarenhet från utvärderingar i svenska kommuner. VTI rapport 1005.

VTI har tillsammans med flera kommuner tagit fram en handbok för sopsaltning av cykelvägar. Handbok med tillhörande filmer, mallar och övrigt material finns på följande webbplats:

<https://www.vti.se/forskning/cykling/drift-och-konstruktion-av-cykelbanor/handbok-for-sopsaltning-av-cykelvagar>

Samhällsekonomiska kostnader för fallolyckor och drift- och underhållsåtgärder

MSB (2010). Samhällets kostnader för att förebygga fallolyckor.

I **temablad 1** finns även stöd för att beräkna de samhällsekonomiska kostnaderna förenade med de trafikolyckor som sker i kommunen.

Upplysningar om innehållet:

Prem Huq, prem.huq@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2023

Bestnr: 5537

Ladda ner på skr.se/publikationer

Post: 118 82 Stockholm | **Besök:** Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se

**Sveriges
Kommuner
och Regioner**